

آئینه جان

معاونت فرهنگی و تبلیغات نمایندگی ولی فقیه در سپاه / مدیریت انتشارات

اخلاق عاشورایه

باحسین (علیه السلام) تا بلندای اخلاق؛ عاشورا نسخه تربیت الهی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ)؛ حُسَيْنٌ مِنِّي وَ أَنَا مِنْ حُسَيْنٍ أَحَبَّ اللَّهُ مَنْ أَحَبَّ حُسَيْنًا، حُسَيْنٌ سِبْطٌ مِنَ الْأَسْبَاطِ

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرمودند: حسین از من است و من از حسین هستم. خدا دوست دارد کسی را که حسین دوست بدارد. حسین نوه‌ای از نوه‌ها [یم] است.

سنن ترمذی، ج ۵، ص ۳۲۴، ح ۳۸۶۴

اسلام، زنده به عاشورا و به حسین بن علی (علیه السلام) است

تجربه، این درس عملی، به امت اسلامی داده نمی شد، یقیناً اسلام دچار انحرافی می شد از قبیل آنچه که ادیان قبل از اسلام دچار آن شدند و چیزی از حقیقت اسلام، از نورانیت اسلام باقی نمی ماند. عظمت عاشورا به این است.

که رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرمود: «وَأَنَا مِنْ حُسَيْنٍ»؛ بنا بر این معنا، یعنی دین من، ادامه‌ی راه من، به وسیله‌ی حسین (علیه السلام) است. اگر حادثه‌ی عاشورا نبود، اگر این فداکاری عظیم در تاریخ اسلام پیش نمی آمد، این

هیچ وقت نباید امت اسلامی و جامعه‌ی اسلامی ماجرای عاشورا را به عنوان یک درس، به عنوان یک عبرت، به عنوان یک پرچم هدایت از نظر دور بدارد. قطعاً اسلام، زنده‌ی به عاشورا و به حسین بن علی (علیه السلام) است. همان طور



بیانات در دیدار جمعی از بسیجیان و فعالان طرح صالحین - ۱۳۹۱/۰۹/۰۱

نهیض عاشورا؛ مکتب تربیتی و تمدنی

نهیض عاشورا، فقط حادثه‌ای تاریخی نیست، بلکه مکتبی تربیتی و تمدنی است که آموزه‌های بلند انسانی، اخلاقی و الهی را در خود جای داده است. در روز عاشورا، در میانه‌ی میدان کربلا، تجلی ناب‌ترین صفات انسانی همچون ایثار، وفاداری، صبر، شجاعت، حیا و اخلاص به اوج رسید. عاشورا در دل خود درسی دارد که تا ابد می‌تواند انسان‌ها را هدایت کند؛ به‌ویژه در زمانه‌ای که معیارهای اخلاقی تضعیف شده‌اند و جوامع بشری در جست‌وجوی معنویت اصیل و الگویی پایدار برای زیست انسانی هستند. در این نوشتار سعی نموده ایم با تمرکز بر ابعاد مختلف اخلاق عاشورایی، به این پرسش پاسخ دهیم که چگونه می‌توان از نهضت کربلا برای ساختن زندگی‌ای اخلاق‌محور و معنوی درس گرفت:

گشودند. یزید کوشید چهره‌ای سیاسی و شورشی از حسین بسازد، اما اخلاص حسین (علیه السلام) حقیقت را فاش کرد و او را به قهرمان ابدی تاریخ تبدیل ساخت.

صداقت و توبه

روایت خُر ریاحی یکی از آموزه‌های عمیق عاشورا، بازگشت به حقیقت و صداقت با خویش است. حر ریاحی، از فرماندهان لشکر دشمن، پس از آنکه دلش بیدار شد، در حالی که خود مانع حرکت امام حسین شده بود، به سپاه حق پیوست. او گفت: "من خود را بین بهشت و جهنم می‌بینم. سوگند به خدا، جز بهشت را بر نمی‌گزینم، هرچند مرا پاره‌پاره کنند" این تحول اخلاقی، حجت را بر همه تمام کرد که تا لحظه آخر می‌توان مسیر را عوض کرد.

شجاعت؛ ایستادگی در برابر باطل

شجاعت در عاشورا، فقط مبارزه با شمشیر نبود، بلکه ایستادگی در برابر حق‌گشی، تحریف و انحراف بود. امام حسین (علیه السلام) در برابر پیش نهاد

عاشورا؛ تلاقی اخلاق و ایمان

عاشورا نه میدان جنگ میان دو گروه انسانی، بلکه رویارویی دو نوع منش است: منش الهی و اخلاق‌مدار در برابر منش دنیاطلب و سلطه‌گر. امام حسین (علیه السلام) و یارانش تجسم راستین ایمان و اخلاق بودند و لشکر یزید، نماد دنیاگرایی، قساوت و بی‌اخلاقی. در کربلا، برای اولین بار در تاریخ بشر، اخلاق چنان عمیق در دل فاجعه‌ای خونین، ظهور و بروز یافت و نشان داد که حتی در اوج درد و بحران، می‌توان با ارزش‌های اخلاقی زندگی کرد و شهید شد.

اخلاص؛ رکن بنیادین نهضت عاشورا

یکی از نخستین آموزه‌های اخلاقی کربلا، اخلاص در نیت و عمل است. امام حسین (علیه السلام) نه برای قدرت‌طلبی، بلکه تنها به نیت اصلاح امت اسلام قیام کرد. خود آن حضرت در وصیت‌نامه‌ای خطاب به محمد حنفیه نوشت: «من برای اصلاح در امت جدم خروج کرده‌ام؛ می‌خواهم امر به معروف و نهی از منکر کنم و به سیره جدم و پدرم علی بن ابی‌طالب عمل نمایم». اخلاص امام در سخن و رفتارش به‌گونه‌ای بود که حتی دشمنان نیز زبان به تحسین

بیعت با یزید فرمود: "هیئات منا الذله..." این جمله، نه از غرور، بلکه از ایمانی است که عزت نفس و غیرت دینی را در جان انسان می‌دمد. شجاعت در عاشورا، به‌ویژه در یاران امام، رنگ دیگری داشت. نوجوانی مانند قاسم، با افتخار به میدان رفت و گفت: "مرگ در راه امام شیرین‌تر از عسل است".

این همان روحیه‌ای است که باید در نسل امروز بازآفرینی شود؛ شجاعتی اخلاق‌مدار، نه پرخاشگرانه.

ایثار؛ فداکاری در اوج عطش

ایثار عاشورایی در نوع خود بی‌نظیر است. حضرت عباس (علیه السلام) پس از رسیدن به آب، آن را ننوشید و به یاد تشنگی حسین و کودکان، دستان خود را از آب کنار کشید. علی‌اصغر، طفل شیرخوار امام حسین (علیه السلام)، نیز با پیکری کوچک، قربانی مظلومیت حق شد. همچنین مادرانی مانند «ام وهب» فرزند خود را به میدان فرستادند و وقتی شهید شد، گفتند: «ای کاش فرزند دیگری داشتم تا در راه حسین می‌فرستادم». ایثار عاشورا، ایثاری معرفتی است؛ نه برای نام، نه برای نفع، بلکه برای ارزش‌ها.

عفاف و حیا؛ جلوه زینبی در عاشورا

عفاف و کرامت زن مسلمان در سیمای حضرت زینب (س) تجلی یافت. پس از آن‌همه مصیبت، او نه تنها نشکست، بلکه در مجلس ابن‌زیاد با اقتدار گفت: "ما رأیت إلا جمیلاً" (جز زیبایی ندیدم). این جمله، نماینده تفکر زینبی است که حیا و صبر را در هم آمیخته و عزت زن را در بستر معرفت و تقوا معنا می‌کند. حضرت زینب نشان داد که در اوج بحران نیز می‌توان حیا را حفظ کرد و پیام‌آور بصیرت بود.

صبر؛ تسلیم در برابر مشیت الهی

از برجسته‌ترین آموزه‌های اخلاقی عاشورا صبر در برابر بلا و تقدیر الهی است. این صبر، نه از روی ضعف، بلکه از قدرت ایمان بود. امام حسین (علیه السلام) با دیدن پیکرهای پاره‌پاره یارانش فرمود: "ما رأیتُ أصحاباً أبْرَ و أوفی من أصحابی" یارانی باوقاتر و نیکوتر از یاران خود ندیدم.

صبر، در کربلا از جنس استقامت در راه خدا بود. این نوع صبر، در زندگی امروز هم کاربرد دارد؛ در مواجهه با مشکلات اقتصادی، اجتماعی و خانوادگی، می‌توان با صبر حسینی، مسیر رشد و هدایت را پیمود.

امربه معروف و نهی از منکر پیام اصلی نهضت امام حسین (علیه السلام)

امام حسین (علیه السلام) در همان آغاز راه در بیان فلسفه قیام فرمودند: "أريد أن آمر بالمعروف ونهی عن المنکر" می‌خواهم امر به معروف و نهی از منکر کنم. این اصل، قلب تپنده اخلاق عاشورایی است. باید بدانیم که بی‌تفاوتی در برابر منکر، خیانت به عاشورا است.

تربیت نسل

الگوسازی برای آینده یکی از آثار عاشورا، تربیت نسلی است که در آن کودکان، نوجوانان و زنان در خط ایمان و اخلاق تربیت می‌شوند. در کربلا، حضرت علی‌اکبر، قاسم، عبدالله بن حسن و حتی طفل شیرخوار نیز در این مکتب جان باختند. این نشان می‌دهد که تربیت نسل، بدون الگوهای زنده ممکن نیست. عاشورا، کارخانه انسان‌سازی است و باید به عنوان یک مکتب آموزشی، در خانواده‌ها، مدارس و رسانه‌ها بازتولید شود.

درس‌های کاربردی اخلاق عاشورایی برای امروز

از نهضت عاشورا می‌توان در عرصه‌های مختلف زندگی امروز بهره‌برداری کرد:

در محیط کار: محیط کار، یکی از اصلی‌ترین میدان‌های بروز اخلاق حسینی است. اخلاص یعنی انجام وظیفه نه برای جلب رضایت مدیر یا کسب امتیاز، بلکه برای رضای خدا و خدمت به مردم. کارمندی که از عاشورا الهام می‌گیرد، حتی اگر کسی نبیند، وظیفه‌اش را به بهترین شکل انجام می‌دهد. همچنین، عدالت در رفتار با زیردستان و همکاران، یکی از اصول فراموش‌شده امروز است. اگر مدیری به سبک علوی و حسینی رفتار کند، احترام، انگیزه و بهره‌وری مجموعه دوچندان می‌شود.

در خانواده: ایثار و احترام متقابل، صبر در مشکلات؛ همان‌گونه که اهل بیت امام حسین (علیه السلام) در اوج مصیبت، به هم محبت و وفاداری نشان دادند، در خانواده نیز باید با گذشت، فداکاری و صبر، بنیان زندگی را محکم کرد. پدر و مادر و فرزندان با الگوگیری از خانواده حسینی، اخلاق را محور روابط خود قرار می‌دهند.

در جامعه: یکی از مهم‌ترین پیام‌های عاشورا، شجاعت در بیان حق بود؛ امام حسین (علیه السلام) حاضر نشد در برابر انحرافات سکوت کند. امروز نیز یکی از مصادیق اخلاق عاشورایی، امر به معروف و نهی از منکر با زبان و رفتاری مؤدبانه، مستدل و سازنده است. اصلاح اجتماعی الزاماً با اعتراض و درگیری نیست؛ بلکه با آگاهی‌بخشی، گفت‌وگو، کار فرهنگی، مطالبه‌گری سالم و پیگیری قانونی می‌توان مسیر حق را دنبال کرد.

در فضای مجازی: پرهیز از تهمت، فحاشی، دروغ‌پراکنی و شایعه‌سازی؛ فضای مجازی فرصتی برای تبلیغ حق و اخلاق است، نه میدان دشمنی. کسی که حسینی می‌اندیشد، مراقب کلام و پست‌های خود است و از انتشار اخبار بدون منبع، شایعات یا هتک حرمت دیگران می‌پرهیزد.

در تربیت نسل: عاشورا سرشار از الگوهای تربیتی برای نسل امروز است. نوجوانی مثل قاسم بن الحسن (علیه السلام) یا جوانی چون علی‌اکبر (علیه السلام)، نمونه‌هایی از شجاعت، ادب، غیرت و عشق به حق‌اند. باید کاری کرد که کودکان و نوجوانان ما به جای قهرمانان مجازی و بی‌ریشه، دل به قهرمانان واقعی و الهی بدهند. حضرت زینب (سلام الله علیها) نیز نمونه‌ای از یک زن باوقار، عالمه، صبور و شجاع است که دختران و زنان جامعه ما باید از آن حضرت الگو بگیرند.

نتیجه‌گیری

عاشورا، فرهنگ است؛ نه فقط تاریخ. اخلاق عاشورایی، روح حاکم بر قیام حسینی است و تا زمانی که انسان‌ها در جست‌وجوی حقیقت و عدالت‌اند، این مکتب زنده خواهد ماند. برای آنکه جامعه‌ای اخلاق‌مدار و مومن بسازیم، باید عاشورا را بخوانیم، بفهمیم و از آن درس بگیریم. در جهانی که بی‌اخلاقی در حال نهادینه‌شدن است، عاشورا آخرین سنگر اخلاق و انسانیت است؛ باید آن را حفظ کرد، منتقل ساخت و در زندگی روزمره پیاده نمود.